

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN
IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE**

**Cultural Images in Elif Shafak’s Novels and Their
Romanian Translations**
Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Dimitriu Rodica

Doctorandă: Andronic C. Mihaela cas. Ichim

Iași, 2025

**Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Litere
Școala Doctorală de Studii Filologice**

**Cultural Images in Elif Shafak’s Novels and Their
Romanian Translations**

**(„Imagini culturale în romanele lui Elif Shafak și
transpunerea lor în limba română”)**

**Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Rodica Dimitriu**

Doctorandă: Andronic C. Mihaela cas. Ichim

Iași, 2025

Anunț

La data de _____, ora _____, în sala _____, drd. **ANDRONIC C. MIHAELA** **cas. ICHIM** va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul “CULTURAL IMAGES IN ELIF SHAFAK’S NOVELS AND THEIR ROMANIAN TRANSLATIONS”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Conducător de științific:

PROF. UNIV. DR. RODICA DIMITRIU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți:

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere.

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION

CHAPTER 1: ELIF SHAFAK, A BILINGUAL WRITER AND HER POSTMODERN WORLD

1. Postmodernism and some recurrent themes in Elif Shafak's novels
2. Shafak as a representative of Anglophone migration literature
3. Creative bilingualism in Elif Shafak's novels
 - 3.1 Self-translation: a special form of bilingualism?
 - 3.2 Self-translation: a means of exploration of multiple identities
4. Identity, in-betweenness and hybridity in Elif Shafak's novels

CHAPTER 2: IDEOLOGY AND IMAGOTOLOGY IN ELIF SHAFAK'S NOVELS

1. Ideology at work in Elif Shafak's novels: general considerations
 - 1.1. Religion and Sufism in Elif Shafak's novels
2. Developments in the discipline of imagology
 - 2.1 Stereotype, prejudice, ethnic cliché
 - 2.2 Diachronic survey of the auto-image and hetero-image of Turkey
3. An imagological study of Shafak's novels
 - 3.1. The Bastard of Istanbul: an imagological analysis
 - 3.2 Honour: projection of ethnic images through cultural translation
 - 3.3 Three Daughters of Eve: standing between the East and the West

CHAPTER 3: PROPAGATION OF CULTURAL IMAGES IN THE ROMANIAN TRANSLATIONS OF ELIF SHAFAK'S NOVELS

1. Preliminaries
2. Cultural and linguistic translation strategies and methods

- 2.1 Terminological distinctions
- 2.2 Methods and procedures used in translating Elif Shafak's novels
 - 2.2.1 Direct translation procedures. Borrowing
 - 2.2.2 Direct translation procedures: Calque
 - 2.2.3 Direct translation procedures: Literal translation
 - 2.2.4 Indirect translation procedures: Transposition
 - 2.2.5 Indirect translation procedures: Modulation
 - 2.2.6 Indirect translation procedures: Equivalence
 - 2.2.7 Indirect translation procedures: Adaptation
- 2.3 Cultural strategies
 - 2.3.1 Strategies of conservation: Repetition/ loan transfer/ cultural borrowing / marking
 - 2.3.2 Strategies of conservation: Slight orthographic adaptations
 - 2.3.3 Strategies of conservation: Extratextual gloss/expansion/explicitation/exegesis (footnotes, end notes, glossary)
 - 2.3.4 Strategies of conservation: Intratextual gloss/expansion/explicitation/exegesis
 - 2.3.5 Strategies of replacement / substitution: synonymy
 - 2.3.6 Strategies of replacement / substitution: Limited universalization
 - 2.3.7 Strategies of replacement/substitution: Absolute universalization/ hypernymic translation
 - 2.3.8 Strategies of replacement/substitution: Naturalisation/ adaptation
 - 2.3.9 Omission/ deletion
- 3. Strategies of propagation of cultural images in (self)-translations
 - 3.1. Shafak's self-translations of ethnic images for British readers
 - 3.2 Translations of ethnic images for Romanian readers
 - 3.2.1 Bastarda Istanbulului (2013) /The Bastard of

Istanbul (2015)

3.2.2 Onoare (2016)/Honour (2015)

3.2.3 Cele trei fiice ale Evei (2017) /Three
Daughters of Eve (2016)

CONCLUSIONS

REFERENCES

Rezumatul tezei de doctorat

Cultural Images in Elif Shafak's Novels and Their Romanian Translations

(„Imagini culturale în romanele lui Elif Shafak și transpunerea lor în limba română”)

Cuvinte cheie:

imagini culturale, imagologie, ideologie, strategii de traducere

Teza de față se înscrie într-un domeniu mai puțin explorat în Traductologie, și anume relația dintre imagologie, ideologie și traductologie, cu accent pe modalitatea de propagare a imaginilor culturale care „călătoresc” din limba sursă în limba țintă, uneori fidel, alteori cu distorsiuni subtile, creând imagini culturale fie amplificate, fie atenuate față de cele proiectate de autor, deseori din motive ideologice.

Imagologia, ramură a literaturii comparate care se ocupă de studierea stereotipurilor naționale și culturale, poate fi de un real folos în domeniul traducerilor, unde diverși teoreticieni au demonstrat deja că clișeele etnice sunt formulate, perpetuate și răspândite în cel mai eficient mod prin intermediul traducerilor. Având mai degrabă o funcție descriptivă, imagologia studiază stereotipurile naționale și culturale din punct de vedere comparativ, axându-se pe modul în care acestea sunt reprezentate în ficțiune și nonficțiune deopotrivă.

La rândul său, traductologia a evoluat considerabil de la începuturile sale, când traducerea era percepută mai ales ca un demers lingvistic având ca obiectiv echivalarea sensurilor, componenta sa culturală fiind asociată, și ea, cu disciplina denumită în mod tradițional teoria și practica traducerii, cu rădăcini în antichitate. În prezent, disciplina relativ recentă a traductologiei abordează traducerea ca proces dinamic, în permanentă evoluție, supus unei multitudini de constrângeri

politice, ideologice, socio-economice și culturale; prin demersul său, traducătorul construiește imagini culturale contribuind la crearea identității unei culturi sursă pentru cultura receptoare. În strânsă legătură cu acest aspect, în viziunea lui Lefevere (1992), traducătorul creează imagini ale unei opere, ale unui scriitor, ale unei perioade, etc, care coexistă cu realitățile cu care concurează.

Studiile existente în domeniul traductologiei au abordat până în prezent destul de rar relația dintre traduceri și imagologie și modul în care această ramură a literaturii comparate ne poate ajuta să înțelegem cum este construită și consolidată sau, dimpotrivă, contestată și transformată imaginea despre celălalt în procesul de traducere.

Nici în România, aspectele legate de rolul imagologiei și al ideologiei în contextul traducerii nu au fost îndeajuns abordate, acesta fiind și motivul pentru care am decis să întreprindem un studiu mai amănunțit pe această temă, cu accent pe identificarea imaginilor culturale și etnice din textele sursă și metodele și strategiile folosite de traducători, în demersul lor de a le transpune în textul țintă.

Motivația alegerii temei, obiective și metode de cercetare

Scriitoare contemporană de certă notorietate internațională, Elif Shafak, care scrie atât în limba sa maternă, limba turcă, cât și în engleză, pendulând permanent între două limbi și culturi foarte diferite, oferă în opera sa un material amplu de cercetare celor care doresc să studieze atât pluralitatea culturală generată de globalizare, cât și, printr-o dublare de perspectivă, impactul pe care traducerile îl pot avea asupra construirii identităților culturale. Astfel, prin metodele și strategiile de traducere alese, traducătorul poate juca un rol esențial în diseminarea, pentru publicul țintă, a unor imagini legate de identitățile culturale proiectate în textul sursă. Aceste imagini pot reflecta cu acuratețe viziunea prezentată de autor în textul sursă sau, prin fenomene de „refracție” sau chiar

rescriere (cf. Lefevere 1992) pot suferi modificări create în mod deliberat – sau nu - de către traducător.

Acesta este contextul în care abordăm, în teza de față, universul literar al lui Elif Shafak, mai exact imaginile etnice și culturale create de scriitoare în romanele sale, îmbinând achiziții din domenii precum traductologia, critica și teoria literară, literatura comparată (imagologia) și studiile culturale și axându-ne, în mod special, pe trei romane importante scrise de autoare în limba engleză, *The Bastard of Istanbul* (2006), *Honour* (2012) și *Three Daughters of Eve* (2016) și pe transpunerea acestora în limba română. Dorim, prin aceasta, să evidențiem modul în care imaginile culturale și etnice din textele în limba engleză, proiectate inițial de Shafak pentru cititorii occidentali, se regăsesc în transpunerile în limba română realizate de Ada Tanasă.

Din punct de vedere **teoretic**, am avut în vedere două obiective principale: de a o integra pe Shafak în universul postmodern (Capitolul 1) și a analiza modul în care discipline precum imagologia (Capitolul 2) și traductologia (Capitolul 3) pot contribui la investigarea imaginilor etnice și culturale create în textele sursă și recreate, ulterior, în traduceri. Sub aspect **practic**, ne-a preocupat, în mod deosebit, detectarea, pe de o parte, a imaginilor etnice legate de propria cultură a autoarei (turcă), dar și de alte culturi aflate în contact în romane (armeană, kurdă, dar și britanică), proiectate de Shafak pentru cititorii englezi în textele originale; pe de altă parte, ni s-a părut deosebit de interesantă analiza acestor imagini în traducere, cu consecințe de ordin ideologic în receptarea lor, atunci când au apărut nuanțe de sens diferite între textele sursă și cele țintă. În fine, tot sub aspect practic, pe parcursul analizelor am avut în vedere procedeele de traducere utilizate (cel mai frecvent) de traducătoare în transpunerea acestor imagini.

Având în vedere faptul că textele analizate sunt reprezentative pentru aspectele culturale, ideologice și imagologice care se regăsesc în romanele lui Shafak, am folosit cu precădere metode de cercetare precum cea calitativ-inductivă și cea comparativă, completând însă analizele

întreprinse și cu informații de ordin cantitativ. Sub acest aspect, ne-am ocupat, în mod special, de notele de subsol, deosebit de importante în explicarea unor elemente culturale și lingvistice, care diferă semnificativ din punct de vedere numeric între textele originale și traduceri, în favoarea acestora din urmă.

Partea aplicativă a tezei se bazează pe un corpus paralel de texte originale (romanele menționate anterior) și transpunerile lor, cu scopul de a analiza, pe de o parte, la nivel micro, strategiile lingvistice și culturale folosite de traducătoare pentru a reda multitudinea de termeni culturali din romanele lui Shafak. Acumularea acestor realități culturale exprimate prin termeni specifici duce însă, în cele din urmă, la conturarea unor imagini culturale și etnice mai ample, la unele generalizări care au permis un nivel macro de analiză. În tot acest demers, am pornit de la premisa că atât literatura în general cât și traducerea literară joacă un rol esențial în diseminarea imaginilor etnice, culturale și naționale și că, uneori, imaginile create prin traducere pot configura identități culturale (oarecum) diferite de cele din textele sursă, prin anumite distorsiuni, deliberate sau nu, ale traducătoarei.

Teza este alcătuită din trei capitole, fiecare dintre ele oferind o perspectivă distinctă asupra temei propuse: primul capitol integrează operele lui Shafak în universul scrierilor postmoderne, cel de-al doilea investighează imaginile culturale și ideologia vehiculate de Shafak în operele sale, al treilea capitol analizează modul în care imaginile culturale și etnice conturate de autoare au “călătorit” în limba română prin intermediul demersului traductologic al Adei Tanasă.

În **primul capitol**, *Elif Shafak, a bilingual writer and her postmodern world*, am identificat și am analizat o serie de elemente care afiliază clar romanele lui Shafak literaturii postmoderne: narațiunea fragmentată, intertextualitatea, metaficțiunea, ironia, alături de contestarea metanarativelor sau criza identitară, pornind de la lucrările unor teoreticieni precum Marc Gontard (2003), Linda Hutcheon (2002) sau Ihab Hassan (2002).

Apartenența autoarei la universul postmodern este

demonstrată și prin temele abordate în romane: căutarea identității, imigrarea, amnezia colectivă (ignorarea masacrării armenilor de către turci în războiul din 1915), ultranaționalismul și fanatismul religios, poziția dezavantajată și inferioară a femeilor în societate, situația dificilă a minorităților, diferențele dintre Orient și Occident. Soluțiile propuse de Shafak, pentru a învăța să trăim în armonie într-o lume din ce în ce mai dezbinată, sunt umanismul, pluralismul, compasiunea, empatia, și adoptarea unei filosofii a iubirii.

În *The Bastard of Istanbul*, scriitoarea abordează teme precum hibriditatea Istanbulului, multiculturalismul unui oraș care oscilează între Orient și Occident, atitudinea turcilor și a armenilor față de istorie, reușind să contureze un portret complex, deși nu exhaustiv, al culturii turce, al valorilor și comportamentelor care definesc acest popor.

În *Honour*, roman care descrie tragedia unei familii turce/kurde care imigrează în Marea Britanie și care denunță crimele de onoare, predomină teme precum statutul femeii în societățile turcă și kurdă, rolul mamei în constituirea acestor comunități, problema imigranților și a minorităților, înstrăinarea și căutarea identității. Cititorul este introdus într-un univers în care personaje diferite din cadrul aceleiași culturi și chiar al aceleiași familii se raportează în mod diferit la onoare, autoarea dorind să demonstreze cât de înrădăcinat este acest concept în construirea identității culturale a familiei, evidențiind totodată rolul esențial al femeilor în păstrarea acestei tradiții. Relația mamă-fiu într-o societate patriarhală este descrisă cu măiestrie, insistându-se asupra modului în care mamele își educă fiii, contribuind astfel la continuitatea unui sistem care se dovedește a fi, până la urmă, unul dăunător.

Three Daughters of Eve este un roman de idei, conturat după modelul scriitorilor moderniști britanici, în care romanciera turcă aduce din nou în atenția cititorilor teme precum opoziția și ciocnirea permanentă dintre tradiție și modernism, situația politică precară din Turcia, poziția femeilor în societatea islamică, problema credinței într-o divinitate atotputernică într-o lume haotică.

În interviurile sale, Shafak menționează frecvent cât de important este ca artiștii să se implice în spațiul public într-o perioadă în care asistăm la intensificarea naționalismului și a altor ideologii dogmatice periculoase, pentru a spori conștientizarea, în rândul cititorilor, a pericolelor la care se expun prin adoptarea unor atitudini radicale, bazate pe ură. Implicarea activă a autoarei în problemele cu care se confruntă societatea contemporană relevă dimensiunea socială și totodată postmodernă a ficțiunii sale într-o lume divizată.

De altfel, demersul romancierei nu este unul singular. Potrivit lui Catherine Lafaye, începând cu anii 1970, arta postmodernă devine un instrument prin care artiștii reflectează asupra identității și a diferențelor sociale. Artistul nu se poate sustrage realității sociale, iar „arta nu poate fi izolată de realitățile lumii” (2000:56, t.n.)

Am încercat, în același timp, să demonstrăm că autoarea contestă gândirea duală și creează texte cu mai multe niveluri și cu o multitudine de semnificații, invitând cititorii să ia parte activ la descifrarea lor. Statutul lui Shafak de scriitoare bilingvă, ale cărei opțiuni lingvistice au dus la apariția de noi forme creatoare, este analizat în detaliu în această secțiune în care arătăm că, pentru Shafak, bilingvismul nu este numai o realitate lingvistică, ci și o strategie literară. Totodată, acest capitol evidențiază contribuția autoarei la dezvoltarea literaturii postmoderne și a dialogului cultural.

În subcapitolul al doilea am analizat modul în care statutul de imigrant/nomad al lui Shafak i-a influențat romanele, caracterizate printr-un nivel ridicat de hibriditate culturală. Temele abordate, precum identitatea personală și națională, identitatea culturală și multiculturalismul, imigrarea și naționalismul, reflectă experiența personală a scriitoarei, imperativul de a se adapta culturilor din țările în care a trăit.

Subcapitolul consacrat bilingvismului evidențiază influența creatoare a acestei pendulări între limbile turcă și engleză, accentuându-se paradigma bilingvă la care recurge scriitoarea pentru a-și valorifica potențialul creator și a ajunge la un public cât mai divers. În subcapitolul dedicat „auto-

traducerii culturale”, practicate de Shafak pentru cititorii britanici, am încercat să demonstrăm că, în acest fel, autoarea proiectează, de fapt, pentru acești cititori, imagini în conformitate cu așteptările lor și mai puțin cu “realitățile” culturii pe care o reprezintă, cea turcă, și, prin extensie, ale altor culturi orientale.

Tema identității, cu multiplele sale fațete (personală/națională/colectivă/culturală), este reluată în acest capitol, în care arătăm că Shafak integrează acest subiect în toate cele trei romane supuse analizei, însă din perspective diferite. Se creionează astfel un univers literar în care aspecte legate de identitatea culturală revin în mod frecvent, autoarea, avertizând asupra pericolelor naționalismului și promovând dialogul multicultural.

Cel de-al doilea capitol, *Ideology and imagology in Shafak's novels*, se axează pe imagini culturale, stereotipuri și reprezentări ideologice. Abordarea deliberată, de către Shafak, a unor teme cu o puternică încărcătură ideologică, precum genocidul armenian, fenomenul crimelor de onoare, sistemele patriarhale opresive, dogmatismul, marginalizarea minorităților, demonstrează teoria lui Lefevere (1992) privind „rescrierea” culturii și a istoriei prin intermediul ficțiunii. În romanele lui Shafak, ideologia are rolul de instrument folosit pentru a destabiliza structurile existente și a le reaminti cititorilor că pot învăța multe din înțelegerea nuanțelor și ascultarea tăcerilor. Romanele *Bastarda Istanbulului*, *Onoare* și *Cele trei fiice ale Evei* sunt studii de caz semnificative în acest sens, reprezentând totodată ilustrări convingătoare ale modurilor în care identitățile personale și colective sunt negociate în societăți marcate de valori patriarhale, naționalism și imigrare. În acest capitol am identificat, de asemenea, prin analiză imagologică, universul multicultural al romanelor și imaginile culturilor de referință proiectate de autoare.

Critica adusă de Shafak discursului naționalist, îndeosebi în contextul istoriei Turciei moderne, este un exemplu semnificativ de abordare a unor teme prin prisma ideologiei. În *Bastarda Istanbulului*, Shafak contestă ștergerea din analele

istorice, orchestrată de autorități, a genocidului armean, evidențiind astfel modul în care ideologia naționalistă distorsionează adevărul istoric și formează identitatea colectivă pornind de la premise greșite. În *Onoare*, Shafak aduce în prim-plan concepte patriarhale precum onoare-rușine, arătând modul în care ideologia operează ca instrument al puterii, justificând astfel violența împotriva femeilor în Orient și Occident deopotrivă. Prin prezentarea consecințelor psihologice ale unor ideologii eronate, transmise de la o generație la alta, Shafak evidențiază necesitatea de a contesta aceste sisteme de convingeri adânc înrădăcinate. Religia, îndeosebi în formele sale instituționalizate, este o altă forță ideologică notabilă în opera literară a lui Shafak. Deși recunoaște în romanele sale potențialul spiritual și transformator al credinței, îndeosebi prin Sufism, autoarea atrage atenția și asupra modurilor în care ideologia religioasă poate fi manipulată pentru a justifica oprimarea femeilor și diviziunea socială. Prezentând Sufismul ca pe o alternativă la dogmatismul religios, Shafak sugerează că spiritualitatea poate fi benefică, atâta timp cât este separată de dogmatism și control instituțional.

Subcapitolele 2.2 și 2.3, consacrate imagologiei, reliefează o serie de momente importante în dezvoltarea acestei discipline, cu accent pe aplicarea modalităților de investigare ale stereotipurilor și clișeelelor în literatură și urmărind, în același timp, identificarea aspectelor imagologice reprezentative din cele trei romane analizate.

În subcapitolul 2.2 am întreprins o analiză diacronică a auto-imaginilor și hetero-imaginilor turcilor, plecând de la studiul lui Nedret Kuran-Burçoglu (2007), în care sunt evidențiate modificările imaginii Turciei de-a lungul secolelor, în funcție de diferite contexte socio-culturale și politice. În acest context, aducem în discuție și conceptul de *orientalism*, teoretizat în profunzime de Edward Said în binecunoscutul său eseu *Orientalism* (1978), în care autorul critică reprezentarea greșită a Orientului de către savanții și scriitorii occidentali, prin multitudinea de stereotipuri pe care le propagă, pornind de

la premisa superiorității Europei în raport cu civilizațiile orientale.

Aceste aspecte de ordin general sunt particularizate prin analize imagologice ale celor trei romane supuse investigației. Astfel, în analiza dedicată romanului *Bastarda Istanbulului* evidențiem, între altele, rolul gastronomiei ca element cultural definitoriu pentru cultura turcă, schițăm o imagine de ansamblu asupra turcilor prin acumularea de auto-imagini și hetero-imagini care se suprapun în roman, precum și un portret al poporului armean, prin diferențele și asemănările cu poporul turc.

În *Onoare* analizele vizează, în mod special, imaginea complexă și nuanțată a imigranților din Orientul Mijlociu, locuitori ai unui spațiu hibrid, în care valorile lor tradiționale intră în coliziune cu valorile societății în care încearcă să se integreze. În mod deosebit, sunt accentuate obstacolele de natură lingvistică și culturală întâmpinate de acești imigranți, rezultând etnotipuri ale kurzilor și turcilor, descriși în opoziție cu britanicii. Se conturează astfel un portret complex al imigrantului, din perspectiva mai multor personaje din generații diferite și cu mentalități diverse. De asemenea, încercăm să arătăm că, prin stereotipurile propagate de Shafak în acest roman și prin exoticizarea Orientului, scriitoarea contribuie, de fapt, la construirea unei imagini reductive a acestui spațiu geografic și cultural, deși intenția sa este aceea de a atrage atenția asupra pericolelor interpretării lumii prin prisma sistemelor binare.

În *Cele trei fiice ale Evei* analiza imagologică surprinde multitudinea de stereotipuri despre Orient și Occident integrate de autoare în roman, cu scopul de a-i conștientiza pe cititori cu privire la ușurința cu care aceste clișee sunt propagate și de a-i încuraja să îl privească pe Celălalt cu mintea deschisă, fără prejudecăți.

În toate cele trei romane, analiza imagologică integrează și imaginea fascinantă a Istanbulului, mereu prezent în romane sau în conștiința personajelor. Prezentat ca un oraș hibrid, aflat într-o permanentă pendulare între Est și Vest, cu o diversitate

culturală remarcabilă, Istanbulul este un personaj-cheie, complex, cu nuanțe multiple în toate romanele analizate. În *Bastarda Istanbulului*, autoarea insistă asupra caracterului hibrid al vechiului Constantinopol, considerat de unii critici literari drept „cel mai bine conturat dintre personajele cosmopolitane ale lui Shafak” (Furlanetto & Zeynep. 2021:9, t.n.), orașul fiind descris printr-o aglomerare de perspective contrastante. În *Onoare*, Istanbulul este proiectat din perspectiva imigranților: Pembe, spre exemplu, îl privește ca pe un fel de tărâm „imaculat”, un refugiu, în timp ce Esma, fiica sa, își amintește de sărăcia, aglomerația, mizeria orașului sau de ploia aducătoare de haos. În *Cele trei fiice ale Evei*, Istanbulul este descris în antiteză cu Oxfordul, Shafak punând accent pe modul diferit în care cele două culturi simbolizate de cele două orașe abordează istoria: întâlnim și aici, la fel ca în *Bastarda Istanbulului*, critica voalată a modului în care turcii abordează relația cu trecutul, refuzând să-și recunoască greșelile.

Cel de-al treilea capitol, *Propagation of cultural images in the Romanian translations of Elif Shafak's novels*, aduce o schimbare de perspectivă, întrucât urmărește ajustarea imaginilor culturale și etnice create de Shafak la spațiul cultural românesc. În acest capitol sunt analizate transpunerile în limba română ale termenilor culturali, generatori, la nivel micro, de clișee și stereotipuri; în același timp, am încercat să înțelegem modul în care aceste transferuri lingvistice și culturale pot influența accesul cititorilor la cultura Celuilalt, fie prin menținerea distanței culturale, fie prin adaptarea elementelor nefamiliare la așteptările publicului țintă. La un nivel mai general, am încercat să identificăm și să interpretăm, în acest capitol, reprezentări culturale și etnice mai complexe ale identităților turcă, armeană, kurdă și, într-o măsură mai mică, britanică, propagate prin intermediul traducerilor.

În ceea ce privește primul aspect, pornind de la taxonomia propusă de Jean-Paul Vinay și Jean Darbelnet (1958/1995), am prezentat cele două metode de traducere (directă și indirectă), precum și cele șapte subcategorii de procedee de traducere care

li se afiliază sugerate de lingviștii canadieni și utilizate de traducătoarea Ada Tanasă, oferind numeroase exemple din romanele analizate în teză. În același timp, am încercat să stabilim o corelație între aceste strategii și efectele lor asupra receptării culturii/culturilor sursă, prezente în textele originale, de către cititorii români. De exemplu, pe parcursul analizelor, am evidențiat existența, în traduceri, a unui număr mare de împrumuturi dublate de note explicative de subsol, menite să păstreze caracterul străin, “exotic”, nefamiliar al culturilor conturate în textele sursă, fără ca prin aceasta să fie redusă accesibilitatea acestor termeni culturali descriși și explicați în detaliu în note.

De asemenea, recurgând la clasificarea strategiilor de transpunere a termenilor culturali propusă de Javier Franco Aixela (1996), am încercat să identificăm exemple de strategii de păstrare a acestor termeni (repetiție, adaptarea ortografică, traducere lingvistică, glosă extratextuală și glosă intratextuală), precum și strategii de substituire a lor (sinonimie, universalizare limitată, universalizare absolută, naturalizare, omisiune și creație autonomă) în romanele analizate, accentuând din nou efectele, în plan imagologic, ale aplicării acestor strategii asupra cititorilor români.

Partea aplicativă a tezei se bazează pe un corpus paralel alcătuit din 27 texte literare, format din textele originale și traducerile acestora. Selecția textelor s-a efectuat conform unor criterii obiective, precum bogăția de termeni culturali și varietatea situațiilor culturale prezente în aceste texte. Astfel, fragmentele literare descriu diverse cicluri ale vieții, precum și ritualurile asociate acestora, tradițiile culinare specifice culturilor de referință, norme de ospitalitate, conduite culturale prezente în romane, credințe și mentalități. Adoptând o perspectivă imagologică și traductologică, am analizat aceste secvențe, puternic marcate cultural, din romanele *Bastarda Istanbulului*, *Onoare* și *Cele trei fiice ale Evei* în scopul evidențierii tipurilor de imagini culturale proiectate de textele sursă. Prin analizele traductologice, am evidențiat modul în care aceste imagini culturale „călătoresc”, se păstrează sau

suferă modificări în limba și cultura țintă. Spre exemplu, am arătat cum anume omisiunea unui adverb poate atenua o imagine culturală proiectată în textul sursă (cf. *Honour*, TEXT 4), sau adăugarea unei locuțiuni adverbiale în textul țintă poate amplifica o imagine (cf. *The Bastard of Istanbul*, TEXT 4); de asemenea, modul în care, prin adaptările la care a recurs (în *The Bastard of Istanbul*, TEXT 1, spre exemplu), Ada Tanasă a ținut cont de relațiile istorice tensionate dintre popoarele român și turc, demonstrând astfel cum factorii istorico-ideologici afectează procesul de traducere.

Din analizele întreprinse am concluzionat că traducătoarea Ada Tanasă a încercat să stabilească un echilibru între alienare și naturalizare, spre a folosi terminologia lui Venuti (1995): prin strategii de conservare precum împrumutul și traducerea literală, traducătoarea a păstrat caracterul exotic, străin al culturilor prezentate de Elif Shafak în romanele sale. Cu toate că a ales să păstreze nuanța exotică a romanelor, împrumutând un mare număr de termeni culturali (cu privire la arta culinară și norme de ospitalitate, religie și spiritualitate, obiceiuri și tradiții islamice, instrumente muzicale, mijloace de transport, ciclurile vieții, fenomene meteorologice, unități de măsură, instituții ale statului, etc) din limbile turcă, armeană, kurdă și chiar engleză, după cum am arătat, toți acești itemi lexicali au fost explicați prin glose intra și extratextuale. Prin urmare, deși utilizarea frecventă a strategiilor de conservare, cu precădere împrumutul și traducerea literală, relevă tendința traducătoarei de a păstra caracteristicile originalului și formele culturale specifice culturilor prezentate în textele sursă, aceasta și-a propus, în egală măsură, să-i informeze mai amănunțit pe cititorii români cu privire la aceste culturi prin recurgerea la glose. În acest fel, sunt diminuate și diferențele considerabile care separă cele două culturi, fiind facilitată înțelegerea textului. Spre deosebire de traducătoarea română, Elif Shafak recurge la un număr surprinzător de mic de glose în romanele sale în limba engleză, scrise pentru publicul occidental: în *The Bastard of Istanbul*, întâlnim o singură glosă menită să explice semnificația termenului *baba* (tată în turcă), deși romanul

conține o multitudine de termeni culturali, iar probabilitatea ca publicul britanic/occidental să fie familiarizat cu aceștia este destul de mică. În *Honour*, Shafak folosește 18 note de subsol prin intermediul cărora explică cu precădere termeni culinari, expresii de origine kurdă și/sau turcă și termeni afectivi, iar în *Three Daughters of Eve*, doar 11, tot pentru a explicita termeni din domeniul culinar, al spiritualității, termeni afectivi sau expresii turcești. Această decizie relevă intenția autoarei de a crea o distanță culturală între textul sursă și cititori, care sunt invitați să înțeleagă și să interpreteze cultura *Celuilalt*, din perspectiva lor proprie, nemijlocită.

La rândul lor, strategiile de substituție, precum omisiunea, adaptarea sau universalizarea, relevă încercarea traducătoarei de a face mai accesibile elementele culturale străine prin raportarea lor la cultura țintă familiară cititorilor.

În Concluzii sunt trecute în revistă obiectivele urmărite în fiecare capitol al tezei, fiind evidențiat, în același timp rolul traducerii culturale într-o epocă marcată de instabilitate politică și de intensificare a naționalismului. Totodată am sintetizat o serie de *signature concepts* (cf. Tymoczko, 2014) ale culturilor turce și britanice, așa cum reies acestea din analizele imagologice ale romanelor care fac obiectul acestei teze, cu mențiunea că lista, care rămâne deschisă, poate fi utilă traducătorilor care își propun să aducă în prim plan diferențele culturale. Definite de Tymoczko ca „elemente culturale” (2014:238, t.n.), care ocupă un rol central în „universul discursiv al unei culturi și în orizontul de așteptări împărtășite de membrii săi ” (*Ibidem*, t.n.), aceste concepte sunt „legate de seturi întregi de presupozii culturale” (2014:239, t.n.). Potrivit lui Tymoczko (2014), traducătorul trebuie să manifeste un nivel sporit de atenție atunci când întâlnește astfel de concepte în textele sursă, îndeosebi dacă „își propune să transpună diferența culturală” (*Ibidem*, t.n.), alegând astfel să nu adapteze culturile proiectate în textele sursă la contextele culturale dominante.

Prin romanele sale, Elif Shafak le prezintă cititorilor aspecte ale culturilor turcă, armeană, kurdă, britanică și chiar

americană, evidențiind o serie de valori ale acestora, atât prin personajele creionate, cât și prin evenimentele descrise. În *The Bastard of Istanbul*, autoarea pune accent pe tradițiile culinare care funcționează, de cele mai multe ori, ca un liant pentru familiile din comunitățile turce, pe separarea abruptă și de neînțeles dintre trecutul otoman și prezentul Turciei, ca republică modernă, pe antiteza dintre *amnezia colectivă* a turcilor și *memoria colectivă* a armenilor. În *Honour*, autoarea aduce în prim plan crimele de onoare, o practică existentă încă în comunitățile din Orientul Mijlociu, care îi însoțește în Occident pe imigranții incapabili să se desprindă de valorile patriarhale ale societăților mamă, valori ce se ciocnesc cu cele ale societății primitive. În *Three Daughters of Eve*, autoarea aduce în prim plan conflictele religioase, declanșate chiar și în interiorul aceleiași familii, atunci când nu există înțelegere, empatie și acceptare. În acest roman, Shafak manevrează cu dibăcie stereotipurile despre Orient și Occident, invitând cititorii să fie atenți la nuanțele și complexitățile pe care le pierdem din cauza adoptării clișeelelor ca adevăruri culturale.

Concluziile finale evidențiază, o dată în plus, preferința traducătoarei pentru traducerea literală și împrumut (Vinay și Darbelnet, 1995), cu scopul de a rămâne cât mai aproape de textul din limba sursă, fără însă a pierde câtuși de puțin din vedere o mai bună înțelegere a culturilor prezentate de către cititorii români.

Având în vedere tema de cercetare abordată am considerat necesară introducerea, fie ea și succintă, a câtorva aspecte legate de receptarea romanelor lui Elif Shafak de către cititorii români și englezi (britanici sau americani), oprindu-ne mai ales asupra impactului unor elemente de ordin cultural. Am arătat astfel că răspunsurile criticilor literari și ale cititorilor „obișnuiți” au fost preponderent pozitive, acest fapt indicând succesul de care s-au bucurat atât textele originale cât și transpunerile în limba română ale Adei Tanasă, reeditate, și ele, de două sau chiar de trei ori. Au existat, desigur, și comentarii negative, care demonstrează capacitatea publicului de a privi într-o manieră mai nuanțată romanele scriitoarei de origine

turcă. Spre exemplu, în recenzia romanului *Bastarda Istanbulului*, Claudia Tokacs face referire la influențele tradiției culinare tucești asupra gastronomiei românești: „Cu două experiențe culturale la activ cu otomanii (una învățată de la orele de istorie, ale cărei urme au rămas în gastronomia românească și alta, poate, începută pe viu în anii '90, când un val de afaceriști turci a dat startul kebab-ului și comerțului liber în neștiutoarea piață liberă românească), cititorul român va recunoaște, cu câteva înghițituri în sec, de poftă, miresmele care plutesc în **Bastarda Istanbulului**.” [12] Leen apreciază structurile binare construite în roman, afirmă că romanul a făcut-o să înțeleagă ce înseamnă să fii *Celălalt* și conchide că, „într-o lume în care se schimbă rapid și printre culturi politicizate, cu toții devenim bastarzi într-un fel sau altul [18, t.n.]

Diferențele de percepție a imaginilor proiectate de autoare, respectiv de traducătoare, au putut fi explicate prin prisma contextului istoric al celor două culturi țintă, română și britanică, vizate de autoare, respectiv de traducătoare: cititorii români rezonază mai ușor cu practicile culinare, cu normele de ospitalitate și anumite norme culturale ale societății turce, date fiind vecinătatea geografică a celor două țări și faptul că țara noastră a fost vreme îndelungată sub dominație otomană. Astfel, cititorii români par a fi mai receptivi la nuanțele emoționale și simbolice ale narațiunii, în timp ce recenziile britanice se axează, mai degrabă, pe dimensiunile politice și ideologice ale romanelor.

O „susținătoare aprigă a egalității și libertății de exprimare” (*The Guardian*), Shafak își folosește ficțiunea pentru a spori conștientizarea privind dimensiunea „adânc înrădăcinată” a stereotipurilor, „generalizările vaste” pe care tindem să le facem despre alții, fără să știm prea multe lucruri despre ei, și pericolul urii, care „începe întotdeauna cu cuvinte precum: stereotipuri, clișee, tropi” [41]. La fel ca textele originale, transpunerile în limba română ale acestor romane ne amintesc, așa cum ne spune însăși Shafak, că „literatura este un antidot blând la lumea noastră profund divizată și fragmentată.

Pentru scriitorii de ficțiune nu există „noi versus ei” [2].

Având în vedere succesul remarcabil al romanelor lui Shafak, atât în Marea Britanie cât și în România, unde au fost traduse la foarte scurt timp de la apariție și faptul că aceste romane nu au făcut obiectul unor investigații imagologice și traductologice detaliate, sperăm ca teza de față să fi umplut (fie și în parte) acest gol, contribuind la o receptare mai nuanțată și mai profundă nu doar a creațiilor literare ale lui Elif Shafak, ci și a culturilor „exotice”, orientale (turcă, armeană, kurdă) pe care autoarea le proiectează, prin imagini, pentru cititorii englezi, în romanele sale; la rândul lor, aceste imagini culturale au fost preluate, prelucrate, filtrate și diseminate cu același succes, prin traduceri, și în rândurile cititorilor din România.

REFERENCES

Surse primare

- Shafak, Elif. *The Bastard of Istanbul*. Penguin Books, 2015.
- *Three Daughters of Eve*. Penguin Books, 2017.
- *Honour*. Penguin Books, 2015.
- . *The Happiness of Blond People. A Personal Meditation on the Dangers of Identity*. Penguin Specials, 2011.
- . *Black Milk*. Viking Penguin, 2011.
- . "Migrations: A Meridians Interview with Elif Shafak". *Meridians*, vol. 4, no.1, 2003, pp. 55-85, <http://www.jstor.org/stable/40338823>.
- . "The Urgency of a Cosmopolitan Ideal as Nationalism Surges", *NPQ*, Spring 2014, pp. 17-21.
- . "Storytelling, Fake Worlds, and the Internet" *World Literature Today*, vol. 89, no. 1, Jan.-Feb. 2015, pp. 39-41. *Board of Regents of the University of Oklahoma*, www.jstor.org/stable/10.7588/worllitetoda.89.1.0039
- . "Accelerating the Flow of Time: Soft Power and the Role of Intellectuals in Turkey." *Prospect*, 2006.
- *Bastarda Istanbulului*. Translated by Ada Tanasă. Polirom, 2013.
- *Onoare*. Translated by Ada Tanasă. Polirom, 2016.
- *Cele trei fiice ale Evei*. Translated by Ada Tanasă, Polirom, 2017.

Surse secundare

- Akbatur, Arzu. "The Power and Burden of Self-Translation: Representation of "Turkish Identity" in Elif Shafak's *The Bastard of Istanbul*". *Self-Translation and Power*, Palgrave Studies in Translating and Interpreting, 2017, pp. 119-141, DOI:[10.1057/978-1-137-50781-5_6](https://doi.org/10.1057/978-1-137-50781-5_6).
- Almas, Hacer Esra. "Disoriented in Istanbul: A Reading of Its Fogscares Across the Twentieth Century." *Culture, Theory*

- and Critique*, vol. 57, no. 1, 2016, pp. 17–31. DOI: 10.1080/14735784.2015.1127173.
- Barthes, Roland. “The Death of the Author.” *Image, Music, Text*, translated by Stephen Heath, Fontana Press, 1977, pp. 142–148.
- Bassnett, Susan. “The Self-Translator as Rewriter.” *Self-Translation: Brokering Originality in Hybrid Culture*, edited by Anthony Cordingley, Bloomsbury, 2013, pp. 13–25. <https://www.bloomsbury.com/us/self-translation-9781441125415/>.
- Beller, Manfred, and Joep Leerssen, editors. *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters. A Critical Survey*. Studia Imagologica. Amsterdam Studies on Cultural Identity, vol. 13, Rodopi, 2007.
- Beller, Manfred. “Perception, Image, Imagology.” *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters – A Critical Survey*, edited by Manfred Beller and Joep Leerssen, Rodopi, 2007, pp. 3–16.
- . “Barbarian.” *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters – A Critical Survey*, edited by Manfred Beller and Joep Leerssen, Rodopi, 2007, pp. 266–270.
- . “Immigration and Imagology, or Nationalisms Abandoned.” *New Perspectives on Imagology*, edited by Katharina Edtstadler, Sandra Folie, and Gianna Zocco, Brill, 2022, pp. 151–161.
- Bhabha, Homi K. *The Location of Culture*. Routledge, 1994.
- Bhatia, Tej K., and William C. Ritchie. “The Bilingual Mind and Linguistic Creativity.” *Journal of Creative Communications*, vol. 3, no. 1, SAGE Publications, 2008, pp. 5–21, doi:10.1177/097325860800300102.
- Bulamur, Duygu. “Istanbulite Women and the City in Elif Shafak’s *The Bastard of Istanbul*.” *Journal of Turkish Literature*, 2010.
- Camilleri, Joseph A. “Religion between Ethics and Ideology.” *The Routledge Handbook of Religion, Politics and Ideology*, edited by Jeffrey Haynes, Routledge, 2022, pp. 123–137.
- Castro, Olga, Sergi Mainer, and Svetlana Page, editors. *Self-*

- Translation and Power: Negotiating Identities in European Multilingual Contexts*. Palgrave Macmillan, 2017.
- Catalui, I. "Influențele Imperiului Otoman asupra românilor (I)." *Tribuna Magazine*, tribuna-magazine.com/influentele-imperiului-otoman-asupra-romanilor-i/. Accessed 3 March 2025.
- Chesterman, Andrew. *Memes of Translation*. John Benjamins B.V., 2016.
- Cronin, Michael. *Translation and Identity*, Routledge, 2006.
- . "Globalization." *The Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*, 2nd ed., edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha, Routledge, 2009, pp.126-129.
- Cordingley, Anthony, editor. *Self-Translation: Brokering Originality in Hybrid Culture*. Bloomsbury, 2013.
- Demirkol Ertürk, Sule. "Images of Istanbul in Translation: A Case Study in Slovenia." *Across Languages and Cultures*, vol. 14, no. 2, 2013, pp. 199–220.
- Dimitriu, Rodica. *The Cultural Turn in Translation Studies*. Institutul European, 2006.
- . "When 'we' are 'the other'. Travel books on Romania as exercises in intercultural communication". *Perspectives: Studies in Translatology*, vol. 20, no. 3, 2012, pp. 313-327. DOI:10.1080/0907676X.2012.702400.
- Dirlik, Arif. "Bringing History Back In: of Diasporas, Hybridities, Places and Histories." *Review of Education, Pedagogy and Cultural Studies*, vol. 21, no. 2, 1999, pp. 95-131. <https://doi.org/10.1080/1071441990210202>.
- Van Doorslaer, Luc. "Embedding Imagology in Translation Studies (among Others)." *Slovo.ru: Baltijskij Accent*, vol. 10, no. 3, 2019, pp. 56–68. doi:10.5922/2225-5346-2019-3-4.
- Dukić, Davor. "Axiological Foundations of Imagology." *New Perspectives on Imagology*, edited by Katharina Edtstadler, Sandra Folie, and Gianna Zocco, Brill, 2022, pp.70-92.
- Dyserinck, Hugo. "Imagology and the Problem of Ethnic Identity". *Intercultural Studies*, no.1, 2003, <http://www.interculturalstudies.org/ICS1/Dyserinck.shtml>.
- Eagleton, Robert. *Contemporary Fiction: A Very Short*

- Introduction*. Oxford University Press, 2013.
- Evangelista, Elin-Maria. "Writing in Translation: A New Self in a Second Language." *Self-Translation: Brokering Originality in Hybrid Culture*, edited by Anthony Cordingley, Bloomsbury, 2013, pp. 177–187.
- Franco Aixelá, Javier, "Culture-Specific Items in Translation". *Translation, Power, Subversion*, edited by Román Álvarez and M. Carmen-Africa Vidal, Multilingual Matters, 1996, pp. 52–78.
- Furlanetto, Elena, and Zeynep Tüfekçioğlu. *Istanbul in the Turkish Novel: Ambiguity and Resistance*. 2021, doi:10.1007/978-3-319-62592-8_199-1.
- Furlanetto, Elena. *Towards Turkish American Literature: Narratives of Multiculturalism in Post-Imperial Turkey*. Peter Lang, 2017.
- . "THE 'RUMI PHENOMENON' BETWEEN ORIENTALISM AND COSMOPOLITANISM The Case of Elif Shafak's *The Forty Rules of Love*." *European Journal of English Studies*, vol. 17, no. 2, 2013, pp. 201–213. doi:10.1080/13825577.2013.797210.
- Göknaar, Erdağ. *Orhan Pamuk, Secularism and Blasphemy: The Politics of the Turkish Novel*. Routledge, 2013.
- Gontard, Marc. *Le roman français postmoderne*. 2003. HAL Archives, halshs-00003870.
- Graff, Gerald. "The Myth of the Postmodern Breakthrough." *Postmodernism and the Contemporary Novel: A Reader*, edited by Bran Nicol, Edinburgh University Press, 2002, pp. 207–216.
- Grutman, Rainier. "Self-Translation." *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, 2nd ed., edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha, Routledge, 2009, pp. 257-258.
- . "A Sociological Glance at Self-Translation and Self-Translators." *Self-Translation: Brokering Originality in Hybrid Culture*, edited by Anthony Cordingley, Bloomsbury, 2013, pp. 63–80.
- Guibet Lafaye, Caroline. *Esthétiques de la postmodernité*. 2000, HAL Archives, hal-00730356.
- Gurel, Perin. "Sing, O Djini!: Memory, History, and Folklore in *The*

- Bastard of Istanbul.*” *The Journal of Turkish Literature*, vol. 6, 2009, pp. 59–80.
- Guyard, Marius-François. *La Littérature comparée*. Presses Universitaires de France, 1951.
- Hall, Stuart, editor. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications, 1997.
- Hall, Stuart. “Cultural Identity and Diaspora.” *Identity: Community, Culture, Difference*, edited by Jonathan Rutherford, Lawrence & Wishart, 1997, pp. 222–237.
- Hassan, Ihab. “POSTmodernISM: A Paracritical Bibliography.” *Postmodernism and the Contemporary Novel: A Reader*, edited by Bran Nicol, Edinburgh University Press, 2002, pp. 186–206.
- Haynes, Jeffrey, editor. *The Routledge Handbook of Religion, Politics and Ideology*. Routledge, 2022.
- Hervey, Sandor G.J. and Higgins, Ian. *Thinking translation: A Course in Translation Method, French-English*. Routledge, 1992.
- Hokenson, Jan Walsh, and Marcella Munson. *The Bilingual Text: History and Theory of Literary Self-Translation*. Saint Jerome Publishing, 2007.
- Hutcheon, Linda. “From A Poetics of Postmodernism (1988).” *Postmodernism and the Contemporary Novel: A Reader*, edited by Bran Nicol, Edinburgh University Press, 2002, pp. 301–319.
- Ichim, Mihaela. “Identity and Its Multiple Facets, a Key Concern in Shafak’s Writings.” *Culture in Globalization: Identities and Nations Connected, Language and Discourse*, edited by Iulian Boldea, vol. 9, Arhipelag XXI Press, 2022, pp. 221–226.
- . “Bilingualism and Self-Translation in Shafak’s Novels.” *Means and Meanings of Communication. Contexts and Interdisciplinarity. Literature*, vol. 7, edited by Iulian Boldea, Cornel Sigmirean, and Dumitru-Mircea Buda, Arhipelag XXI Press, 2022, pp. 148–154.
- . “Cultural Images of the East and West in Shafak’s Novels”. *Linguaculture*, vol. 13, no. 2, edited by Oana COGEANU-HARAGA and Soochul KIM, 2022, pp. 75–86, DOI:

<https://doi.org/10.47743/lincu-2022-vol13-iss2>

- Katan, David, and Mustapha Taibi. *Translating Cultures*. Routledge, 2021.
- de Kadt, Emanuel. "Liberal Religion." *The Routledge Handbook of Religion, Politics and Ideology*, edited by Jeffrey Haynes, Routledge, 2022, pp. 9-22.
- Klimkiewicz, Aurelia. "Self-Translation as Broken Narrativity: Towards an Understanding of the Self's Multilingual Dialogue." *Self-Translation: Brokering Originality in Hybrid Culture*, edited by Anthony Cordingley, Bloomsbury, 2013, pp. 189–201.
- Köhler, Ulrike Kristina. "Toward a Production-Oriented Imagology." *New Perspectives on Imagology*, edited by Katharina Edtstadler, Sandra Folie, and Gianna Zocco, Brill, 2022, pp. 93–110.
- Kuran-Burçoglu, Nedret. "At the Crossroads of Translation Studies and Imagology". *Translation in Context*, edited by A. Chesterman, N.G. San Salvador, and Y. Gambier, John Benjamins, 2000, pp.143-150.
- . *Reflections on the Image of the Turk in Europe*. The Isis Press, 2007.
- . "Turkey". *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters. A Critical Survey*, edited by Manfred Beller and Joep Leerssen, *Studia Imagologica: Amsterdam Studies on Cultural Identity*, vol. 13, Rodopi, 2007.
- Leerssen, Joep. "Imagology: History and method". *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters. A Critical Survey*, edited by Manfred Beller and Joep Leerssen, Rodopi, 2007, pp. 17–32.
- . "Imagology: On Using Ethnicity to Make Sense of the World." *Iberic@l: Revue d'études ibériques et ibéro-américaines*, no. 10, 2016, pp. 13-31.
- Lefevere, André. *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame*. Routledge, 1992.
- Moslund, Sten Pultz. "Migration Literature and Hybridity." *Nordic Journal of English Studies*, vol. 9, no. 2, 2010, pp. 1–20.

- Naarden, Bruno, and Joep Leerssen. "The Russians." *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters. A Critical Survey*, edited by Manfred Beller and Joep Leerssen, Rodopi, 2007, pp. 226-230.
- Newmark, Peter. *A Textbook of Translation*. Prentice Hall, 1988.
- Nicol, Bran, editor. *Postmodernism and the Contemporary Novel: A Reader*. Edinburgh University Press, 2002.
- Nurbakhsh, Javad. *SUFISM. Meaning, Knowledge and Unity*. Khaniqahi Nimatullahi Publications, 1981.
- Pieterse, Jan Nederveen. "Globalization as Hybridization." *Theory, Culture & Society*, vol. 9, no. 2, 1995, pp. 145–155. <https://doi.org/10.1177/026858094009002003>.
- Poole, Ralph J. "Bastardized History: Elif Shafak's Transcultural Poetics". *Transcultural Spaces: Challenges of Urbanity, Ecology, and the Environment in the New Millennium*, edited by Stefan L. Brandt, Winfried Fluck, and Frank Mehring, 2010, pp. 213–230.
- Pope, Nicole. *Honor Killings in the Twenty-first Century*. Palgrave Macmillan, 2012.
- Said, Edward W. *Orientalism*. Penguin Books, 2019.
- Shafak, Elif. *Pinhan*. Metis, 1997.
- . *The Forty Rules of Love*. Penguin Books, 2009.
- . *10 Minutes 38 Seconds in This Strange World*. Penguin Books, 2020.
- . *How to Stay Sane in an Age of Division*. Profile Books Ltd, 2020.
- . *There Are Rivers in the Sky*. Penguin Books, 2024.
- . *The Island of Missing Trees*. Viking, 2021.
- Thum, Bernard. "Orientalism". *Imagology: The Cultural Construction and Literary Representation of National Characters. A Critical Survey*, edited by Manfred Beller and Joep Leerssen, *Studia Imagologica: Amsterdam Studies on Cultural Identity*, vol. 13, Rodopi, 2007.
- Toury, Gideon. *Descriptive Translation Studies – and beyond*. John Benjamins Publishing Company, 1995.
- Trivedi, Harish. "Translating Culture vs. Cultural Translation." *Translation – Reflections, Refractions, Transformations*,

- edited by Paul St-Pierre and Prafulla C. Kar, John Benjamins, 2007, pp. 277-287.
- Tymoczko, Maria. *Enlarging Translation, Empowering Translators*. Routledge, 2014.
- . *Translation in a Postcolonial Context*. Routledge, 2014.
- van Bruinessen, Martin, and Julia Day Howell, editors. *Sufism and the 'Modern' in Islam*. IB Tauris, 2007.
- Venuti, Lawrence. "Strategies of Translation". *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*, edited by M. Baker, Routledge, 2001, pp. 240-244.
- Venuti, Lawrence. *The Translator's Invisibility*. Routledge, 1995.
- Vinay, Jean Paul & Jean Darbelnet. *Stylistique comparée du français et de l'anglais*, Didier, 1958.
- . *Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation*. Translated and edited by Juan C. Sager and M.J. Hamel, John Benjamins, 1995.
- Yildiz, Yasemin. *Beyond the Mother Tongue: The Postmonolingual Condition*. Fordham University Press, 2012.
- Zacharasiewicz, Waldemar, editor. *Imagology Revisited*. Brill, 2010.

Surse electronice

- Adil, Alev. [10] "*The Forty Rules of Love*, by Elif Shafak". The Independent. 9 July 2010. <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/the-forty-rules-of-love-by-elif-shafak-2021678.html> . Accessed 10 January 2022.
- Arkagha, Leen. [18] "A Reading Experience: The Bastard of Istanbul". <https://artmejo.com/a-reading-experience-the-bastard-of-istanbul/>. Accessed 10 February 2025.
- Bedell, Geraldine. [15] "This Turkey's been overstuffed". 29 July 2007, <https://www.theguardian.com/books/2007/jul/29/fiction.features1>. Accessed 8 March 2025.
- Bookhad. [19] "The Bastard of Istanbul – Review". <https://bookhad.com/2013/11/14/the-bastard-of-istanbul-review/>. 14 November 2013. Accessed 12 February 2025.

- Carllbatnag [20] - <https://thetorogichronicles.com/2022/02/19/book-review-312-the-bastard-of-istanbul/>. 19 February 2022. Accessed 25 February 2025.
- Cetinkaya, Hasret. [11] “Re-theorising namûs beyond ‘honour’: self-making, feminist agency and global epistemic justice.” *Feminist Theory*, vol. 26, no. 1, Feb. 2024, pp. 44–62. <https://doi.org/10.1177/14647001241226938> .
- Charles, Ron. [33] “Elif Shafak’s new novel is so timely that it seems almost clairvoyant.” *Washington Post*. 11 December 2017. https://www.washingtonpost.com/entertainment/books/elif-shafaks-new-novel-is-so-timely-that-it-seems-almost-clairvoyant/2017/12/11/f0887b58-ddff-11e7-bbd0-9dfb2e37492a_story.html. Accessed 05 February 2025.
- Cliché. [42] “Superstition and Luck in Middle Eastern Culture.” *Cliché Magazine*, 12 June 2023, <https://clichemag.com/lifestyle/superstition-and-luck-in-middle-eastern-culture/>. Accessed 30 January 2025.
- Collins, Sarah. [25] “Book Review: Honour by Elif Shafak”. 07 February 2023. <https://sarahcollinsbookworm.wordpress.com/2023/02/07/book-review-honour-by-elif-shafak/>. Accessed 04 January 2025.
- Dumitrache, Silvia. [30] “Cînd onoarea devine ruşine”. *OBSERVATOR CULTURAL*. 08.08.2013, Nr. 685, <https://www.observatorcultural.ro/articol/cind-onoarea-devine-rusine-2/> . Accessed 30 January 2025.
- Freely, Maureen. [23] “Honour by Elif Shafak – review. A fierce tale of tradition in Muslim culture.” 20 April 2012. <https://www.theguardian.com/books/2012/apr/20/honour-elif-shafak-review>. Accessed 01 April 2025.
- Iovanel, Mihai. [40] “Turcia: o introduce de Elif Shafak”. 22 January 2018. <https://www.scena9.ro/article/recenzie-elif-shafak-cele-trei-fiice-ale-evei>. Accessed 05 February 2025.
- Kellaway, Kate. [34] “The Turkish novelist on reclaiming faith from religion, her love for Istanbul, and the creative benefits of self-imposed exile.” *The Guardian*. 05 February 2017. <https://www.theguardian.com/books/2017/feb/05/elif->

- shafak-turkey-three-daughters-of-eve-interview. Accessed 05 February 2025.
- Lowry, Elizabeth. [16] "Secrets and lies". 04 August 2007, <https://www.theguardian.com/books/2007/aug/04/society1>. Accessed 8 March 2025.
- Miss Valery. [14] "Recenzie Bastarda Istanbulului scrisa de 'MissValery'". <https://serialreaders.com/vezi-recenzie/187>, 04 July 2011. Accessed 17 April 2025.
- Neamtu, Emma. [31]. "Onoare" de Elif Shafak. Recenzie. <https://bookhub.ro/onoare-de-elif-shafak/>. 02 February 2025. Accessed 10 April 2025.
- Neamtu, Emma. [38] "Cele trei fiice ale Evei" de Elif Shafak. Recenzie. 29 March 2025. <https://bookhub.ro/cele-trei-fiice-ale-evei-de-elif-shafak/>. Accessed 10 April 2025.
- Patroi, Alin. [39] "Elif Shafak - Cele trei fiice ale Evei (Recenzie Completă)". <https://www.bookreviews.ro/elif-shafak-cele-trei-fiice-ale-evei-recenzie-completa/>, Accessed 05 February 2025.
- Popescu, Laura Liliana. (writing under the alias flori din calimara) [13] "Bastarda Istanbulului, Elif Shafak-recenzie carte". 12 January 2022, <https://floridincalimara.ro/bastarda-istanbulului-elif-shafak/>. Accessed 25 February 2025.
- Purcaru, Alina. [32] "Elif Shafak despre onoare si rusine", 23 July 2013. <https://www.bookaholic.ro/elif-shafak-despre-onoare-si-rusine.html>, Accessed 30 January 2025.
- Rekik, Joanna. [24] "BOOK REVIEW: Honor by Elif Shafak". 31 May 2022. <https://themetroculture.com/book-review-honor-by-elif-shafak/>. Accessed 30 March 2025.
- Shafak, Elif. [1] "Art is About Resistance." Louisiana Channel, YouTube, 9 Oct. 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=5VJ2XcRcJuo>. Accessed 09 April 2021.
- . [2] "An Interview with Elif Shafak: 'I Am Drawn to the Silenced.'" The Booker Prizes, <https://thebookerprizes.com/the-booker-library/features/an-interview-with-elif-shafak-i-am-drawn-to-the-silenced>. Accessed 17 April 2021.
- . [3] "Creating the Story Together." Journal of Turkish Literature, no.

- 6, 2009,
<https://www.elifsafak.us/en/roportajlar.asp?islem=roportaj&id=24>. Accessed 10 January 2022.
- . [6] “Elif Shafak on Mixing Faith and Doubt.” The New York Times, 17 Dec. 2017,
<https://www.nytimes.com/2017/12/17/books/elif-shafak-three-daughters-of-eve-interview.html>. Accessed 20 February 2022.
- . [7] “Storytelling, Fake Worlds, and the Internet.” 2015, TED, www.ted.com/talks/elif_shafak_storytelling_fake_worlds_and_the_internet. Accessed 15 May 2021.
- . “The Revolutionary Power of Diverse Thought.” TEDGlobal>NYC, Sept. 2017,
https://www.ted.com/talks/elif_shafak_the_revolutionary_power_of_diverse_thought. Accessed 17 May 2021.
- [8] “Elif Shafak – Honour - Interview.” YouTube, uploaded by Penguin Books UK, 17 Apr. 2012,
<https://www.youtube.com/watch?v=xXUiTW917IY>. Accessed 10 March 2022.
- [9] “Divided by the Veil.” The Guardian, 18 July 2007,
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2007/jul/18/dividedbytheveil>. Accessed 10 March 2022.
- . [41] “We need to tell different stories, to humanise the other”. The Guardian, 13 August 2020.
<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/aug/13/elif-shafak-we-need-to-tell-different-stories-to-humanise-the-other>. Accessed 05 February, 2025.
- Smart, Katie. [4] “Elif Shafak and Jonny Geller: 'You Have to Follow the Story'.” Curtis Brown Creative, 23 Jan. 2020,
<https://www.curtisbrowncreative.co.uk/blog/elif-shafak-and-jonny-geller-interview>. Accessed 10 June 2021.
- Skidelsky, William. [5] “Elif Shafak: 'In Turkey, Men Write and Women Read. I Want to See This Change.'” The Guardian, April 2012,
<https://www.theguardian.com/books/2012/apr/08/elif-shafak-honour-meet-the-author>. Accessed 2 April 2024.
- Tasmiyah. [36]. “Book Review: Three Daughters of Eve”. Wordpress.

- 06 November 2018. -
<https://simplytasmay.wordpress.com/2018/11/06/book-review-three-daughters-of-eve/>. Accessed 05 February 2025.
- Tokacs, Claudia. [12] "RECENZIE Bastarda Istanbulului, Elif Shafak. Ficțiune, feminism, genocid" 23 March 2022, <https://rasfoiala.com/2022/03/23/recenzie-bastarda-istanbulului-elif-shafak/>. Accessed 20 February 2025.
- Tulika. [17] "The Bastard of Istanbul #BookReview", 30 August 2019, <https://beataboutthebook.wordpress.com/2019/08/30/the-bastard-of-istanbul-bookreview/>. Accessed 30 March 2025.
- Walter Natasha. [35] "Three Daughters of Eve by Elif Shafak review – a rich journey into romance and religion". The Guardian. 22 February 2017. <https://www.theguardian.com/books/2017/feb/22/three-daughters-of-eve-by-elif-shafak-review>. Accessed 05 February 2025.

Comentarii

- [21] Comment by user Anca on 19 September, 2008. "The Bastard of Istanbul." Goodreads, <https://www.goodreads.com/book/show/18804422-bastarda-istanbulului>. Accessed 22 March 2025.
- [22] Comment by Amrita on 04 September, 2007. "The Bastard of Istanbul." Goodreads, <https://www.goodreads.com/book/show/18804422-bastarda-istanbulului>. Accessed 22 March 2025.
- [26] Comment by kim on 19 June, 2012. "Honour." Goodreads, <https://www.goodreads.com/book/show/15811554/reviews?reviewFilters=eyJhZnRlciI6Ik1UWXdNeXd4TnpFeU1EQXpPREk1TXpNM SJ9>. Accessed 20 March 2025.
- [27] Comment by Jalilah on 13 January, 2015. "Honour." Goodreads, <https://www.goodreads.com/book/show/15811554/reviews?reviewFilters=eyJhZnRlciI6Ik1UWXdNeXd4TnpFeU1EQXpPREk1TXpNM SJ9>. Accessed 20 March 2025.
- [28] Comment by Carolyn on 21 May 2018. "Honour." Goodreads, <https://www.goodreads.com/book/show/15811554/reviews?reviewFi>

[lter=eyJhZnRlciI6Ik1UWXdlNeXd4TnpFeU1EQXpPREk1TXpNM](https://www.goodreads.com/book/show/15811554-reviews?reviewFilters=eyJhZnRlciI6Ik1UWXdlNeXd4TnpFeU1EQXpPREk1TXpNM)
[SJ9](#). Accessed 20 March 2025.

[29] Comment by Rebecca on 28 January, 2020. “Honour.” Goodreads,

<https://www.goodreads.com/book/show/15811554-reviews?reviewFilters=eyJhZnRlciI6Ik1UWXdlNeXd4TnpFeU1EQXpPREk1TXpNM>
[SJ9](#). Accessed 20 March 2025.

[37] Comment by Ana on 06 March, 2017. “Three Daughters of Eve”. Goodreads, <https://www.goodreads.com/book/show/35480425-three-daughters-of-eve>. Accessed 05 February 2025.

Însemnări din dicționare

[1] “Spic”. Cambridge Advanced Learner’s Dictionary & Thesaurus. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>. Accessed 01 September 2024.

[2] “Wop”. Cambridge Advanced Learner’s Dictionary & Thesaurus. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>. Accessed 01 September 2024.

[3] “Barbie.” *Merriam-Webster.com Dictionary*, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/barbie>. Accessed 12 February 2025.

[4] “Reverence.” *Merriam-Webster.com Dictionary*, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reverence>. Accessed 12 February 2025.